

Dr. Barbara Kopačin, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta

POVEZAVA MED AKTIVNIM UKVARJANJEM Z GLASBO TER INTELIGENTNOSTJO IN USPEŠNOSTJO PRI POUKU

UVOD

Glasbena in jezikovna pismenost sta kompleksni dejavnosti, ki zahtevata številne sposobnosti, ki se spontano in intenzivno razvijajo v otroštvu pri različnih glasbenih dejavnostih.

Glasovno in zvočno zavedanje, oblikovanje zvočnih in vizualnih predstav ter sposobnost branja zvočnih in glasovnih simbolnih zapisov niso neka subjektivna danost, ampak imajo svojo objektivno osnovo v določenem zvočnem in glasovnem sistemu. Otrok si ob glasbenem poslušanju, izvajanju in ustvarjanju razvija glasbene sposobnosti, spretnosti in znanja, ki pomembno vplivajo na opismenjevanje.

ZVOČNO ZAVEDANJE

Eno naših najpomembnejših čutil je slušni organ, saj nas z zvokom povezuje z zunanjim svetom, omogoča zvočno in verbalno komunikacijo z okoljem ter nas opozarja na nevarnosti. Razumevanje in uporaba zvočnih sporočil sta v vsakdanjem življenju zelo pomembna pri vseh dejavnostih (npr.: za pridobivanje različnih podatkov in informacij, kot priprava na različne dejavnosti, metoda učenja). Pri glasbenih dejavnostih s pomočjo zvočnega zavedanja odkrivamo lastnosti zvokov, elemente glasbe in njihove značilnosti, glasbene oblikovne zakonitosti, glasbene izvajalske zasedbe ... Poleg zvočnega zavedanja pa glasbene dejavnosti (petje, igranje na otroška glasbila, poslušanje in ustvarjalnost) zahtevajo tudi usmerjeno pozornost, natančnost, doslednost, vztrajnost, jasno izgovarjavo glasov, telesno in psihično pripravljenost na dejavnost, sproščenost telesa, pravilno pevsko in govorno dihanje in telesno držo, govorni in pevski nastavek in zastavek itd., torej vse lastnosti in veščine, ki so potrebne za uspešno opismenjevanje (Slosar, 2011).

POVEZAVA MED GLASBENIMI DEJAVNOSTMI IN ZVOČNIM ZAVEDANJEM

Rezultati dosedanjih raziskav ugotavljajo (Campbell, 2004; Čebulc, 2009; Denac, 2002; Habe, 2006; Günther, 1998; Sicherl - Kafol, 2001; Slosar, 2002), da je glasbeno učenje povezano z otrokovim celostnim razvojem, uspešnostjo pri pouku in inteligentnostjo. Vse raziskave govorijo o pomembnosti razvijanja analitičnega poslušanja, »ki prebudi zvočno zaznavanje in zavedanje ter razvija temeljne glasbene sposobnosti, ki so nujne za začetek glasbenega opismenjevanja /.../« (Slosar, 2011: 345).

Gordon (1997) meni, da je avdiacija osnova glasbenih sposobnosti in pismenosti, ki se razvija v procesu učenja. Avtor je pojem avdiacija opredelil kot slišati in razumeti glasbo, ko zvok ni več prisoten ali pa sploh nikoli ni bil prisoten, temveč je zapisan. Po njegovem mnenju priprava na avdiacijo poteka do petega leta starosti in je osnova govornih sposobnosti, ki se razvija v procesu učenja.

Splošna glasbena vzgoja na razredni stopnji osnovne šole temelji na treh vzgojno-izobraževalnih področjih: izvajanju, poslušanju in ustvarjalnosti. Pri vsakem področju si učenci razvijajo in poglobljajo glasbene sposobnosti, spretnosti in temeljna glasbena znanja. Slosar meni: »Vsako področje zahteva specifične dejavnosti, metode, vsebine, kar poudarja samostojnost področja, v vzgojno-izobraževalnem procesu pa delujejo področja v medsebojni interakciji.« (Slosar, 2011: 345) Mnogi učenci so deležni splošne glasbene vzgoje le na osnovni šoli. Kakovost njihovega glasbenega pouka pa je odvisna

od posameznega učitelja, njegove glasbene strokovne usposobljenosti, glasbeno-didaktične pripravljenosti in od njegovih osebnostnih nagnjenj do glasbe.

CILJI IN POTEK RAZISKAVE

Izobraževalno-vzgojna praksa na razredni stopnji osnovne šole in rezultati nekaterih raziskav (Slosar, 1993) ugotavljajo, da obstajajo med učenci na vseh področjih otrokovega razvoja pomembne individualne razlike. Te se na glasbenem področju med učenci pojavljajo predvsem zaradi dednih zasnov, razlik v družinskem in socialnem okolju, pa tudi v glasbenem učenju v času splošnega izobraževanja.

Temeljni cilj naše raziskave je bil ugotoviti povezave med glasbeno aktivnostjo učencev ali sodelovanjem pri glasbenih dejavnostih, splošno uspešnostjo pri pouku in uspešnostjo pri posameznih predmetih (slovenski jezik, matematika, športna vzgoja, tuji jezik) ter inteligentnostjo. V ta namen smo pri vzorcu populacije devetošolcev z anketnim vprašalnikom zbrali podatke o njihovem obiskovanju glasbene šole, o petju v pevskem zboru, o sodelovanju v plesni skupini, igranju v instrumentalni skupini, o njihovem družinskem okolju in o učni uspešnosti pri pouku, o vedenjskih vzorcih, socialnem statusu, ki ga zasedajo v skupini vrstnikov, ter o stopnji strokovne izobrazbe njihovih staršev in inteligentnosti.

Podatke o anketiranih devetošolcih smo zbrali z anketnim vprašalnikom, na katerega so odgovarjali učitelji anketirancev. Zanimali so nas socialno vedenje in vedenjski vzorci posameznega anketiranca.

Podatke o inteligentnosti so psihologi posameznih osnovnih šol zbirali z Ravenovimi progresivnimi matricami, jih preučili in interpretirali. Rezultate posameznega devetošolca so nam posredovali pod šifro.

Vse zbrane podatke smo statistično obdelali in rezultate interpretirali.

HIPOTEZI RAZISKOVANJA

Pri sestavljanju hipotez raziskave smo se opirali na naša teoretična predvidevanja, rezultate drugih raziskav in na lastne izkušnje.

Hipoteza 1: Učenci, ki so v času svojega šolanja aktivni na področjih, povezanih z glasbo (ples, igranje v instrumentalni skupini, formalno glasbeno izobraževanje, pevski zbor), so v povprečju uspešnejši pri slovenskem jeziku, matematiki, tujem jeziku in športni vzgoji v četrtem, petem, šestem, sedmem in osmem razredu devetletke v primerjavi s tistimi, ki ne sodelujejo na nobenem od navedenih področjih.

Hipoteza 2: Učenci, ki so v času svojega šolanja aktivni na področjih, povezanih z glasbo (ples, igranje v instrumentalni skupini, formalno glasbeno izobraževanje, pevski zbor), so v povprečju inteligentnejši v primerjavi s tistimi, ki ne sodelujejo na nobenem od navedenih področjih.

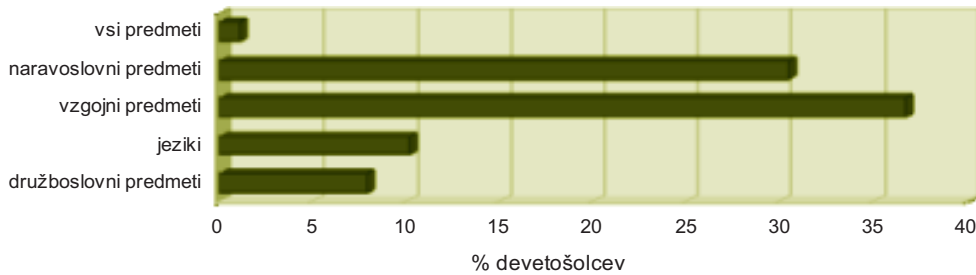
VZOREC

V vzorec smo zajeli sto sedeminsedemdeset devetošolcev naključno izbranih šestih osnovnih šol na Primorskem.

Med anketiranimi učenci, ki so odgovorili na omenjeno vprašanje, je bilo 97 (55,1 %) deklic in 79 (44,9 %) dečkov.

PRILJUBLJENOST ŠOLSKIH PREDMETOV

V raziskavi nas je zanimala priljubljenost šolskih predmetov.

Graf 1: Priljubljeni šolski predmeti

Iz grafa lahko razberemo, katere šolske predmete devetošolci uvrščajo med svoje priljubljene. 14 vprašanih (7,8 %) ima raje družboslovne predmete. Jezike med svoje priljubljene predmete uvršča 18 (10,2 %) vprašanih, kar 65 (36,7 %) devetošolcev pa je med svoje najbolj priljubljene predmete uvrstilo vzgojne predmete. Največkrat se je med vzgojnimi predmeti pojavila športna vzgoja, kar ni presenetljivo glede na velik odstotek tistih, ki so tudi v zunajšolskih dejavnostih izbrali pestro paleto športnih dejavnosti. 30,3 % vprašanim so všeč naravoslovni predmeti. Dvema anketirancema (1,1 %) pa so všeč vsi šolski predmeti. 24 vprašanih (13,6 %) na vprašanje ni odgovorilo.

Ugotavljali smo, kakšna je povezava med tem, ali se anketiranci ukvarjajo z glasbo ali ne, in šolskimi predmeti, ki so jim všeč. Devetošolcem, ki se z glasbo ne ukvarjajo, so po večini všeč vzgojni predmeti (57 devetošolcev ali 32,2 %). Kar 46 (25,9 %) vprašanih, ki se aktivno ukvarjajo z glasbo, pa je med priljubljenimi predmeti navedlo naravoslovne predmete.

Na podlagi vzorca je torej razvidna statistično pomembna in relativno močna povezanaost med ukvarjanjem z glasbo in navajanjem predmetov, ki so jim všeč (popravljeni koeficient kontingence je 0,689). Tistim, ki se z glasbo ukvarjajo, so v pretežni meri bolj všeč naravoslovni predmeti.

Poleg tega nas je zanimalo, kateri predmeti povzročajo devetošolcem težave glede na ukvarjanje z glasbo.

Pokazala se je pomembna povezanost (popravljeni koeficient kontingence je 0,502) med aktivnim ukvarjanjem z glasbo in šolskimi predmeti, ki devetošolcem povzročajo težave. Anketiranci, ki se ne ukvarjajo z glasbo, se v večji meri soočajo s težavami (91 vprašanih izmed 105, oziroma 59,3 % delež vzorca, ki navajajo težave, se ne ukvarja z glasbo), med katerimi se najpogosteje pojavljajo naravoslovni predmeti. Anketirancem, ki se z glasbo aktivno ukvarjajo, povzročajo največ težav jeziki in družboslovni predmeti.

INTELIGENTNOST

Razpredelnica 1: Inteligentnost

	N	Najnižja vrednost	Najvišja vrednost	Povprečna vrednost		Standardni odklon
				Ocena	Standardna napaka	
Inteligentnost	177	3,00	58,80	38,43	1,23	16,38

Iz razpredelnice 1 lahko razberemo najnižjo (tri točke) in najvišjo vrednost (59 točk), ki so jo devetošolci dosegli pri reševanju testa Ravenove matrice. Povprečni rezultat na testih inteligentnosti je 38.

REZULTATI IN INTERPRETACIJA

Glasbena aktivnost in učna uspešnost

Iz razpredelnice 5 lahko razberemo, kakšen je splošni učni uspeh in uspeh pri posameznih učnih predmetih (slovenski jezik, matematika, športna vzgoja in tuj jezik) pri devetošolcih, ki se z glasbo ukvarjajo, in pri tistih, ki se z glasbo ne ukvarjajo.

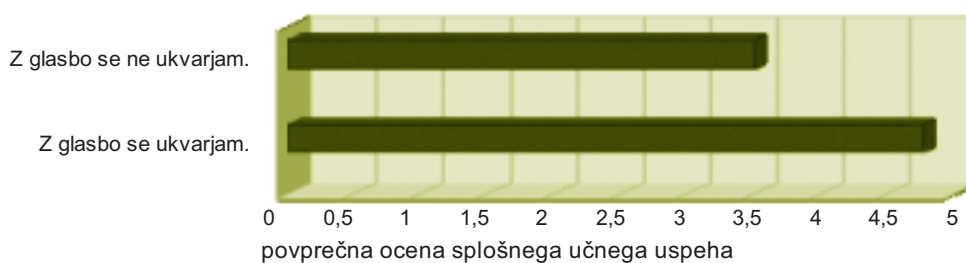
Iz razpredelnice 5 lahko razberemo, da imajo devetošolci, ki se z glasbo ukvarjajo, v povprečju za 1,27 ocene višji splošni učni uspeh. Najvišjo razliko povprečne ocene so devetošolci, ki se ukvarjajo z glasbo, dosegli pri matematiki. Njihova povprečna ocena je za 1,46 ocene višja kot pri anketirancih, ki se v svojem prostem času ne ukvarjajo z nobeno glasbeno dejavnostjo.

Razpredelnica 2: Uspešnost devetošolcev glede na aktivno ukvarjanje z glasbo

	Ukvarjanje z glasbo	N	Povprečna vrednost	Standardni odklon	Standardna napaka ocene povprečja
Splošni učni uspeh	Da	75	4,78	0,37	0,04
	Ne	101	3,51	0,59	0,06
Uspeh pri slovenskem jeziku	Da	75	4,60	0,50	0,06
	Ne	101	3,42	0,70	0,07
Uspeh pri matematiki	Da	75	4,60	0,54	0,06
	Ne	101	3,13	0,72	0,07
Uspeh pri tujem jeziku	Da	75	4,67	0,47	0,05
	Ne	101	3,30	0,83	0,08
Uspeh pri športni vzgoji	Da	75	4,78	0,39	0,04
	Ne	101	4,23	0,65	0,06

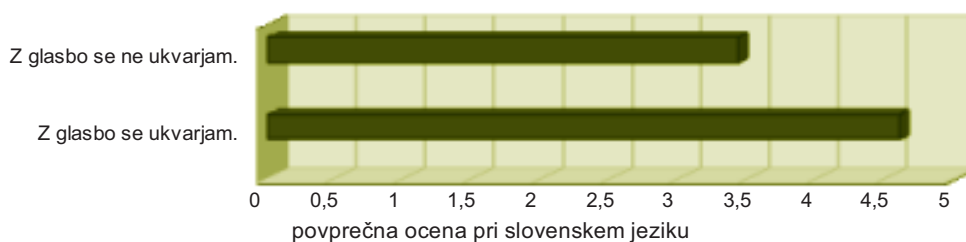
Opomba: Uspehi so povprečja 4., 5., 6., 7. in 8. razreda.

Primerjava učne uspešnosti med obema skupinama učencev je prikazana tudi z grafi od 5 do 9.

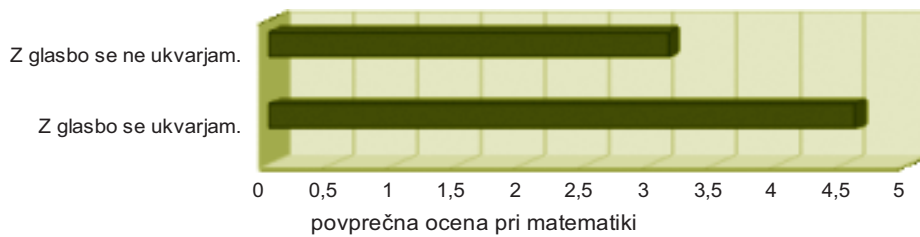
Graf 2: Prikaz povprečne ocene splošnega učnega uspeha

Iz grafa lahko razberemo, koliko višjo povprečno oceno splošnega učnega uspeha so dosegli devetošolci, ki se ukvarjajo z glasbo, v primerjavi s tistimi, ki se z glasbenimi dejavnostmi v svojem prostem času ne ukvarjajo.

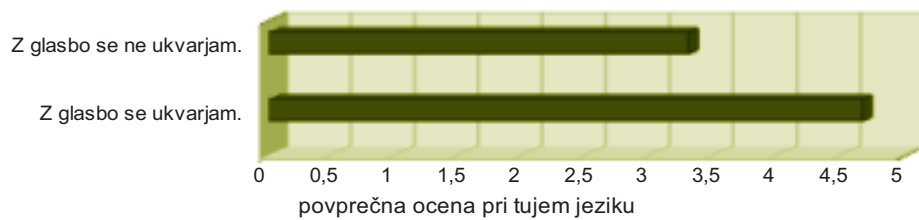
Graf 3: Prikaz povprečne ocene pri slovenskem jeziku

Iz grafa lahko razberemo, koliko višjo povprečno oceno pri slovenskem jeziku so dosegli devetošolci, ki se z glasbo ukvarjajo, v primerjavi s tistimi, ki se z glasbenimi dejavnostmi v svojem prostem času ne ukvarjajo.

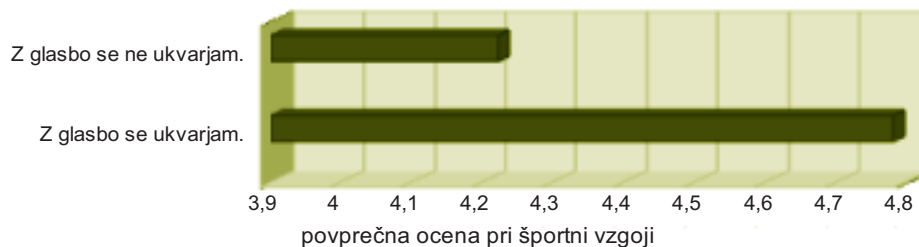
Graf 4: Prikaz povprečne ocene pri matematiki

Iz grafa lahko razberemo, koliko višjo povprečno oceno pri matematiki so dosegli devetošolci, ki se z glasbo ukvarjajo, v primerjavi s tistimi, ki se v svojem prostem času z glasbenimi dejavnostmi ne ukvarjajo.

Graf 5: Prikaz povprečne ocene pri tujem jeziku

Iz grafa lahko razberemo, koliko višjo povprečno oceno pri tujem jeziku so dosegli devetošolci, ki se z glasbo ukvarjajo, v primerjavi s tistimi, ki se v svojem prostem času z glasbenimi dejavnostmi ne ukvarjajo.

Graf 6: Prikaz povprečne ocene pri športni vzgoji

Iz grafa lahko razberemo, koliko višjo povprečno oceno pri športni vzgoji so dosegli devetošolci, ki se z glasbo ukvarjajo, v primerjavi s tistimi, ki se v svojem prostem času z glasbenimi dejavnostmi ne ukvarjajo.

GLASBENA AKTIVNOST IN INTELIGENTNOST

Razpredelnica 3: Ukvarjanje z glasbo glede na inteligentnost devetošolcev

	Ukvarjanje z glasbo	N	povprečna vrednost	standardni odklon	Standardna napaka ocene povprečja
Inteligentnost	da	75	53,60	5,10	0,59
	ne	102	27,28	12,33	1,22

Iz razpredelnice 3 lahko vidimo, da je 75 devetošolcev, ki se ukvarja z glasbo, pri reševanju testa Ravenove matrice doseglo povprečno vrednost 53,60. Devetošolci, ki se

z glasbo ne ukvarjajo, pa so pri reševanju omenjenega testa dosegli povprečno vrednost 27,28.

PRIMERJAVA SKUPINE UČENCEV, KI SO AKTIVNI NA GLASBENEM PODROČJU, IN SKUPINE UČENCEV, KI NA GLASBENEM PODROČJU NI AKTIVNA, S POMOČJO DISKRIMINANTNE ANALIZE

Preizkus enakosti socialnega vedenja, uspešnosti in indeksa inteligentnosti med obema skupinama

Razpredelnica 4: Kanonični korelacijski koeficient

Diskriminantna funkcija glasbene aktivnosti	Lastna vrednost	Odstotek pojasnjene variance	Kumulativni odstotek pojasnjene variance	Kanonični korelacijski koeficient
1	2,414	100,0	100,0	0,841

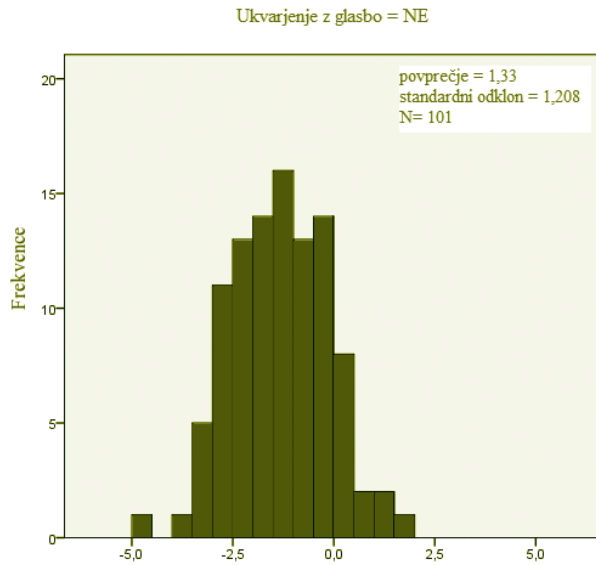
Koeficienti korelacije med vrednostjo diskriminantne funkcije glasbene aktivnosti in vrednostjo diskriminantnih variabel pomenijo diskriminantno moč variable.

Razpredelnica 5: Strukturni koeficienti diskriminantne funkcije glasbene aktivnosti

Odvisne variable	Korelacijski koeficient	t-statistika	Stopnja pomembnosti (dvostranska)
Inteligentnost	0,850	21,28	0,000
Splošni uspeh	0,804	17,84	0,000
Uspeh MAT	0,725	13,89	0,000
Uspeh tuji jezik	0,630	10,70	0,000
Uspeh SJK	0,600	9,89	0,000
Uspeh ŠV	0,319	4,44	0,000
Vedenjski vzorci	0,304	4,21	0,000

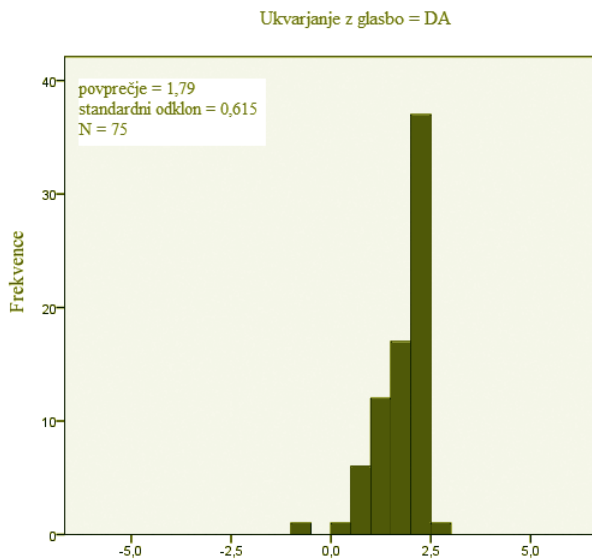
Koeficienti variabel se gibljejo od 0,304 (vedenjski vzorci) do 0,850 (inteligentnost), kar pomeni, da vse odvisne spremenljivke prispevajo k razliki med skupinama. Skupini najbolj diskriminirajo inteligentnost (0,850) in splošni uspeh (0,804). Otroci, ki se poleg rednega šolskega dela ukvarjajo še s čim drugim, si v prvi vrsti pridobijo delovne navade. Že večkrat smo omenili, da z izbrano glasbo izzovemo in vodimo raznovrstne psihične procese, ki delujejo kot močna motivacijska sredstva ter spodbujajo in intenzivirajo učenceve dejavnosti na vseh področjih. Veliko raziskav (Motte-Haber, 1990; Klun, 1997), ki smo jih že omenili, je tudi pokazalo, da čim zgodnejše je glasbeno učenje, tem večji so učinki na razvoj možganov.

Šibkejšo moč diskriminiranja pa imajo uspeh pri športni vzgoji oziroma vedenjski vzorci (od 0,319 do 0,304).

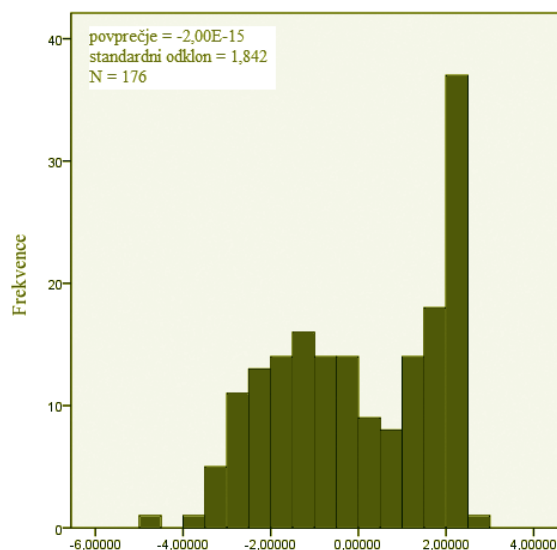
Graf 7: Histogram frekvence vrednosti kanonične diskriminantne funkcije glasbene aktivnosti skupine učencev, ki na glasbenem področju niso aktivni

Na histogramu je vidna relativno zvonasta in relativno simetrična porazdelitev skupine. Intersekcijsko linijo je prekoračilo le 6,9 % učencev, kar pomeni, da bi ta del skupine po opazovanih lastnostih (uspeh, inteligentnost) lahko uvrstili v skupino učencev, ki so aktivni na glasbenem področju. To lahko obrazložimo s tem, da na opazovane lastnosti posameznega učenca (uspeh, inteligentnost) vplivajo tudi razni drugi dejavniki, kot sta družinsko okolje ali sodelovanje v raznih obšolskih dejavnostih.

Graf 8: Histogram frekvence vrednosti kanonične diskriminantne funkcije glasbene aktivnosti skupine učencev, ki so aktivni na glasbenem področju

Na histogramu je vidna relativno koničasta in v levo asimetrična porazdelitev skupine učencev, ki so aktivni na glasbenem področju. V primerjavi s porazdelitvijo skupine učencev, ki na glasbenem področju niso aktivni, je razvidna manjša raznolikost v opazovanih lastnostih učencev v okviru skupine učencev, ki so aktivni na glasbenem področju. Intersekcijsko linijo je prekoračilo le 2,7 % učencev, kar pomeni, da bi ta del skupine po opazovanih lastnostih (uspeh, inteligentnost) lahko uvrstili v skupino učencev, ki na glasbenem področju niso aktivni.

Graf 9: Histogram frekvence vrednosti kanonične diskriminantne funkcije obeh skupin učencev

Na histogramu obeh skupin je razvidno, da se skupini glede na vrednosti kanonične diskriminantne funkcije delno prekrivata, torej med njima ni popolnega diskriminiranja.

Razpredelnica 6: Klasifikacija rezultatov diskriminantne analize

Glasbena aktivnost učencev			Predvidena aktivnost		Skupaj
			Ne	Da	
Dejanska aktivnost	Število učencev	Ne	94	7	101
		Da	2	73	75
	Odstotek	Ne	93,1	6,9	100,0
		Da	2,7	97,3	100,0

SKLEPNE MISLI

Vpliv glasbenega izobraževanja¹

Dosedanje raziskave so potrdile, da dodatno glasbeno izobraževanje pomembno vpliva na celostni otrokov psihofizični in glasbeni razvoj. Otroci, ki se aktivno ukvarjajo z glasbo, so bolj občutljivi na vrednote v glasbeni umetnosti zaradi dodatnih znanj in strokovnega pogleda na glasbeno umetnost (redno spremljanje koncertov klasične vokalne in instrumentalne glasbe). Glasbo spremljajo bolj kritično v primerjavi s tistimi, ki niso bili deležni dodatnega glasbenega izobraževanja. To je še posebno pomembno danes (Slosar, 1999), ko je glasba kot psihološki pojav v vsakdanjem življenju tako razširjena kot nikoli prej in vsem dostopna. Množična občila nam namreč zaradi tržne naravnosti ponujajo predvsem komercilano glasbo, ki je večinoma dvomljive kakovosti.

V raziskavi smo kot zunajšolsko glasbeno dejavnost opredelili ples, učenje igranja na inštrument, petje v pevskem zboru, igranje v instrumentalni skupini ali v

¹ Opomba ur.: pri sklepanju o učinkih glasbenega izobraževanja na učni uspeh, inteligentnost ... moramo biti previdni, saj ne gre za preproste vzročno posledične zveze, ampak so lahko višji rezultati pri učenem uspehu rezultat spodbudnega okolja, ki botruje tudi vključitvi v glasbeno šolanje. Tudi vpliv na inteligentnost ni nujno enoznačen, ampak je lahko npr. višja inteligentnost eden od dejavnikov zaradi katerih otroci lažje vztrajajo v glasbenem izobraževanju in nenazadnje imajo tudi boljši uspeh.

orkestru. 21,47 % anketirancev se uči igranja na inštrument. 24,3 % jih poje v pevskem zboru, drugi pa igrajo v instrumentalnih skupinah ali v orkestru ali plešejo, eden pa celo sklada. Pomembno je, da se skoraj vsi anketiranci ukvarjajo z glasbo zaradi lastne želje (98,8 %) in ne zaradi želje svojih staršev.

Najbolj množična glasbena dejavnost je petje v pevskem zboru, čeprav so danes družine, ki doma prepevajo, redke. Rezultati dosedanjih raziskav so dokazali, da petje v pevskem zboru pomembno vpliva na otrokov osebnostni razvoj (Slosar, 1999). Otroci, ki pojejo v pevskem zboru, si razvijajo pevske in govorne sposobnosti. S poslušanjem ali petjem ljudskih ali umetnih pesmi učenci hkrati doživljajo melodijo, ritem, tempo, dinamiko, zvočno barvo, obliko in značilnosti jezika, torej več elementov sočasno. Razvijajo si sposobnost za besedne in stavčne poudarke ter za melodijo stavka. Naučijo se premagovati svoja negativna čustva, kot sta strah in tesnoba. Petje v zboru pomaga posameznikom, da postajajo samozavestnejši, in s tem se spreminja tudi njihova samopodoba, ker se zaradi skupinskega muziciranja ne izpostavljajo, vendar pa ob nastopu doživijo uspeh. Z glasbo lahko pozitivno vplivamo na negativno emocionalno vzdušje in ga usmerimo v pozitivno energijo ali stanje.

S plesom, kjer se v raziskavi največkrat pojavljajo sodobni plesi, balet, hip hop in orientalski plesi, se ukvarja 12 % delež vzorca. Ples pomembno vpliva na razvoj psihomotorike ter sposobnosti za doživljanje in izvajanje taktovske mere v enakomernem tempu. Otroci se izpopolnjujejo v moči, hitrosti in natančnosti gibov ter v obvladovanju koordinacije v gibalnih aktivnostih. Pri otrokovem fizičnem razvoju so pomembne vse glasbene izkušnje. Ob petju, igranju na inštrument in ritmičnem gibanju si razvija nadzor nad psihomotoriko, ki je pomembna pri vseh dejavnostih, ki zahtevajo usklajene grobe in fine gibe (tek, pisanje itd.).

Glasbeno šolo obiskuje 21,1 % delež vzorca. Največ otrok se v glasbeno šolo vključi s sedmimi ali osmimi leti (64,8 %). Skoraj polovica teh otrok je glasbeno šolo obiskovala šest let, kar pomeni, da so končali nižjo glasbeno šolo. Nekaj jih glasbeno šolanje nadaljuje. Poleg vseh že omenjenih vplivov glasbe na človeka moramo poudariti, da si z rednim obiskom in rednimi vajami na inštrumentu otrok pridobi tudi delovne navade in občutek za odgovornost.

Znanstvena spoznanja o vplivu in povezavi med glasbenimi dejavnostmi, uspešnostjo pri pouku in inteligentnostjo bodo lahko pomembno prispevala k razvoju didaktike glasbenega pouka in uporabi glasbe kot sredstva pomoči učencem z učnimi in vedenjskimi težavami ali motnjami.

Učna uspešnost in glasba

Raziskava je pokazala, da je ukvarjanje z glasbenimi dejavnostmi pomembno povezano s splošnim učnim uspehom in uspehom pri posameznih predmetih. Rezultati so pokazali, da imajo otroci, ki se ukvarjajo z glasbo, glede

na povprečje za 1,27 ocene višje povprečje v primerjavi s tistimi, ki se z glasbo ne ukvarjajo. Različne glasbene dejavnosti namreč zahtevajo sočasno več različnih miselnih operacij. Na primer, pri učenju ene pesmice si mora otrok zapomniti besedilo, ritem in melodijo, kar vpliva na razvoj sposobnosti pomnjenja in razvoj logičnega mišljenja.

Danes ima vedno več učencev težave s pozornostjo. Usmerjena pozornost in koncentracija sta pomembni pri vseh dejavnostih. Glasbene dejavnosti pomembno vplivajo na večjo zmožnost koncentracije, saj mora biti otrok pri njih usmerjen sočasno na več miselnih in fizičnih dejavnosti, denimo, ko igra v skupini, mora koncentrirano poslušati in predvidevati, hkrati mora biti pozoren tudi na druge izvajalce. Iz navedenega lahko sklepamo, da glasba pomembno vpliva na razvoj usmerjene pozornosti, kar posredno vpliva tudi na uspešnost pri pouku. To dokazujejo tudi rezultati naše raziskave glede uspešnosti pri različnih šolskih predmetih.

Največja razlika v povprečni oceni je bila pri matematiki. Anketiranci, ki se ukvarjajo z glasbo, so dosegli višjo povprečno oceno pri matematiki za 1,46 ocene. Raziskava je pokazala, da imajo otroci, ki se ne ukvarjajo z glasbo, največ težav ravno pri matematiki in drugih naravoslovnih predmetih (59,3 %).

Pri povprečni oceni pri tujem jeziku je razlika nekoliko manjša, pa čeprav si ob petju in poslušanju glasbe otrok pridobiva besedišče tujega jezika, ki pospešuje uporabo jezika in mu pomaga pri usvajanju besednih, zvočnih vzorcev in fraz. Otroci, ki se ukvarjajo z glasbenimi zunanjskimi dejavnostmi, imajo v primerjavi s tistimi, ki se z glasbenimi dejavnostmi ne ukvarjajo, višjo povprečno oceno pri tujem jeziku za 1,37 ocene. Prav tako so pri slovenskem jeziku dosegli za 1,17 ocene višjo povprečno oceno tisti, ki se ukvarjajo z glasbenimi dejavnostmi, v primerjavi s tistimi, ki se ne.

Pri izvajanju različnih glasbenih dejavnosti si otrok razvija zelo različne navade ter druge sposobnosti in spretnosti, kot so pravilno sedenje, pravilna pevska tehnika, strpen odnos do vseh zvrsti glasbe, z zbranim posluhanjem pa koncentracijo. Vse skupaj lahko tudi povežemo s strpnostjo do spoznavanja drugačnih kultur, navad, jezikov. Pri petju pesmice si otrok izboljšuje tudi artikulacijo besedila, torej si izboljšuje govorno kulturo.

Rezultati diskriminantne analize potrjujejo pomembne razlike v učni uspešnosti med učenci, ki so oziroma niso aktivni na glasbenem področju, in kažejo pozitivno povezavo med ukvarjanjem z glasbo in učnim uspehom. Skladno s tem lahko torej potrdimo hipotezo 1, v kateri smo predpostavili, da so učenci, ki so v času svojega šolanja aktivni na področjih, povezanih z glasbo (ples, igranje v instrumentalni skupini, formalno glasbeno izobraževanje, pevski zbor), v povprečju uspešnejši pri slovenskem jeziku, matematiki, tujem jeziku in športni vzgoji v četrtem, petem, šestem, sedmem in osmem razredu devetletke v primerjavi s tistimi, ki ne sodelujejo na nobenem od navedenih področij.

Zanimivo je, da kljub temu da otroci, ki porabijo za svoje zunajšolske aktivnosti dodaten čas, nimajo slabših učnih rezultatov, temveč obratno: porabljeni čas za glasbene dejavnosti ne vpliva negativno na rezultate glavnih predmetov, temveč izboljša splošne dosežke v šoli. Kar nekaj avtorjev, ki sem jih omenila (Campbell, 2004; Čebulc, 2009; Denac, 2002; Habe, 2006; Günther, 1998; Sicherl - Kafol, 2001; Slosar, 2002), je v svojih raziskavah prišlo do podobnih ugotovitev.

Otroci, ki so si za porabo svojega prostega časa izbrali še dodatne aktivnosti, si s tem oblikujejo tudi druge osebnostne lastnosti, kot so oblikovanje dobrih delovnih navad, vztrajnosti, koncentracije, pomnjenja, domišljije itd. Oblikovane osebnostne lastnosti otroci prenesejo na šolsko delo, kar pripomore tudi k njihovi šolski uspešnosti.

Inteligentnost in glasba

Vsi anketiranci, ki so sodelovali v raziskavi, so reševali tudi Ravenove Progresivne matrice, s katerimi merimo SPLOŠNO INTELIGENTNOST (generalni faktor), kot jo je opredelil Spearman v teoriji o kognitivni sposobnosti. Inteligentnost je bila merjena skladno z Ravenovimi progresivnimi matricami od 0 do 100 centilov, pri čemer smo v analizi izhodiščne rezultate preračunali v 0 do 60 doseženih točk. 75 devetošolcev, ki se ukvarja z glasbo, je pri reševanju testa Ravenovih progresivnih matric doseglo povprečno vrednost 53,60 točke. Devetošolci, ki se z glasbo ne ukvarjajo, pa so pri reševanju omenjenega testa dosegli povprečno vrednost 27,28 točke.

Raziskava je pokazala, da glasbeno ugodno družinsko okolje tudi vpliva na inteligentnost otrok. Tisti devetošolci, ki doma prepevajo s svojimi starši (54,6) ali z njimi hodijo na glasbene prireditve (54,6), so na testu dosegli višje povprečno število točk kot tisti otroci, ki doma s starši nikoli (34,2) ali redko (39,6) prepevajo in z njimi nikoli (33,8) ali redko (42,3) obiskujejo glasbene prireditve.

Petje v pevskem zboru ni pomembno vplivalo na povprečno število doseženih točk na testu Ravenovih progresivnih matric. Devetošolci, ki pojejo v pevskem zboru, so dosegli celo nekoliko nižje povprečje števila točk (52,8) od tistih devetošolcev, ki se z glasbo ukvarjajo, vendar v pevskem zboru ne pojejo (54,6). Razlika med obema skupinama ni pomembna.

Formalno glasbeno izobraževanje pokaže pomembnejšo razliko med glasbeno aktivnimi devetošolci. Nekoliko višjo povprečno oceno Ravenovih progresivnih matric so dosegli tisti anketiranci, ki se formalno glasbeno izobražujejo (54,8), kot tisti, ki so glasbeno aktivni, pa se formalno glasbeno ne izobražujejo (52,4).

Predpostavljali smo, da so učenci, ki se več let aktivno ukvarjajo z glasbo, v povprečju inteligentnejši v primerjavi s tistimi, ki se z glasbo ukvarjajo krajši čas. Rezultati so potrdili naša predvidevanja.²

Z izbrano glasbo pri glasbenem pouku izzovemo in vodimo raznovrstne psihološke procese, ki delujejo kot močna motivacijska sredstva ter spodbujajo in intenzivirajo učenčeve dejavnosti ne samo na glasbenem, temveč tudi na drugih področjih. Veliko raziskav je tudi pokazalo (Klun, 1997; Motte-Haber, 1990), da čim zgodnejše je glasbeno učenje, tem večji so učinki na razvoj možganov.

Zaradi pomembnega vpliva, ki ga ima glasba na otrokov celostni razvoj in uspešnost pri pouku, je pomembno, kako kakovosten je glasbeni pouk. Na kakovost glasbene vzgoje pa najbolj vpliva učitelj.

Na podlagi rezultatov raziskave lahko sklenemo, da zgodnji pozitivni vplivi ukvarjanja z glasbo trajno delujejo na otroka. Na primer, delo s šolskim pevskim zborom je uspešno in vzgojno le, kadar je glasbena vzgoja po oddelkih postavljena na ustrezen kakovostni nivo, saj se pevska kultura iz razrednega petja prenese in izboljša v šolskem zborovskem petju ter se ponovno vrača v razred, ko otroci, ki sodelujejo pri pevskem zboru, s svojimi glasovi pripomorejo k boljši realizaciji učnih ciljev v svojem razredu. Vse se vrti v začaranem krogu, saj je ravno zaton šolskega petja po naših šolah (vsaj na tistih osnovnih šolah, kjer sem sama sodelovala) gotovo eden izmed vzrokov za status glasbene vzgoje na šolskem predmetniku in obratno. Pri vsem tem pa vsekakor ne smemo izpustiti učitelja, ki glasbeno vzgojo poučuje. Za animacijo različnih sodelovanj pri pouku predpubertetnikov in pubertetnikov mora biti učitelj dober glasbenik in dober pedagog. Zato bi veljalo posvetiti veliko skrb izobrazbi ter vzgoji ustreznih učiteljev in vzgojiteljev predšolskih otrok.

Naša dosedanja praksa je potrdila dognanja raziskav, da imajo otroci glasbo radi in da so v zgodnji mladosti bolj dovzetni za glasbeno učinkovanje kakor pozneje. Zato je obdobje prvega in drugega triletja osnovne šole za otrokov odnos do glasbene kulture enkratno, neponovljivo in zato zelo dragoceno. Zelo pomembno je, kako bomo v šoli razredni učitelji oblikovali ta odnos danes. Komur bomo že v otroštvu nudili glasbeno vzgojo in jo pozneje stalno poglobljali, bo lahko dojemal umetniška dela in bo veliko bolj dovzetan za vplive kulturnih dobrin, ki nam jih je dala preteklost in jih ustvarja sodobnost.

Glasbeno izobraževanje ne služi samo v izobraževalne namene, temveč spodbuja pozitivne osebnostne lastnosti, kot so vztrajnost, stabilnost, zanesljivost in sposobnost koncentracije. Spodbuja celo nekatera vedenja, kot so druženje z ljudmi, samozavest, kritično presojanje igranja drugih, sporazumevanje z ljudmi, razpravljanje, ugotavljanje skupnih mnenj in drugo. Glasba prispeva k oblikovanju »pozitivno« naravnane osebnosti.

Na podlagi predstavljenih rezultatov diskriminantne analize lahko torej potrdimo tudi hipotezo 2, v kateri smo predpostavili, da so učenci, ki se v času svojega šolanja udeležujejo na področjih, povezanih z glasbo (ples,

² Op. ur.: Ponovno naj opozorimo, da tu ne gre nujno za vzročno posledično zvezo.

igranje v instrumentalni skupini, formalno glasbeno izobraževanje, pevski zbor), v povprečju inteligentnejši v primerjavi s tistimi, ki ne sodelujejo na nobenem od navedenih področij.

Glasbena vzgoja (Slosar, 2011) s svojimi izraznimi in oblikovnimi značilnostmi pomembno vpliva na razvoj intelektualnih sposobnosti in višjih kognitivnih funkcij

duševnosti. Glasbena inteligentnost (Gardner, 1995), ena izmed sedmih lastnosti človekovega uma, je pomemben dejavnik pri razvoju sposobnosti mišljenja. Glasba je lahko tudi sredstvo za omilitev različnih nevroz, za spodbudno sproščanje in odpravljanje stresnih situacij ter boljšega počutja učencev. Vse to pa tudi vpliva na oblikovanje razrednega ozračja, ki je pomemben dejavnik uspešnosti pouka.

LITERATURA

- Ahtik, V. (1982): *Ravenove progresivne matrice. Informacije o testu*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Boben, D. (2003): *Slovenska standardizacija Ravenovih progresivnih matric: norme za CPM, SPM in APM. Priročnik za Ravenove progresivne matrice in besedne lestvnice*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Campbell, D. (2004): *Mozart za otroke: prebujanje otrokove ustvarjalnosti in mišljenja s pomočjo glasbe*. Ljubljana: Tangram.
- Čebulc, M. (2009): *Glasbeno udejstvovanje ter koncentracija in dosežki učencev*. Ljubljana: doktorska disertacija.
- Denac, O. (2002): *Glasba pri celostnem razvoju otrokove osebnosti*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Gardner, H. (1995): *Razsežnosti uma*. Ljubljana: Založba Tangram.
- Gordon, E. (1997). *Musical Aptitude Profile*. Chicago: Riverside Publishing Co.
- Günther Bastian, H. (1998): *Vpliv intenzivne glasbene vzgoje na razvoj otrok*. v: Glasba v šoli, št. 3-4. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Habe, K. (2006): *Vpliv Mozartove glasbe na umske sposobnosti*. Delo, 2. 2. 2006
- Hargreaves, David (1990): *The Development Psychology of Music*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Horvat, L., Magajna, L. (1989): *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Kopačin, B. (2011): *Povezava med glasbenim učenjem, inteligentnostjo in uspešnostjo pri pouku od četrtega do osmega razreda osnovne šole*. Doktorska disertacija.
- Lebič, L., Loparnik, B. (1991): *Umetnostna vzgoja*. (Osnove glasbene umetnosti). Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (ur.) (2001): *Razvojna psihologija: izbrane teme*. Ljubljana: Oddelek za psihologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- Marjanovič Umek, L., Zupančič, M. (ur.) (2004): *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Marentič - Požarnik, B. (2003): *Psihologija učenja in pouka*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Motte-Haber, H. (1990): *Psihologija glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Musek, J., Pečjak, V. (2001): *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Musek, J., Pečjak, V. (1997): *Psihologija*. Ljubljana: Educy.
- Oblak, B. (1995): *Kje so korenine, ki zavirajo boljšo perspektivo glasbene vzgoje in kako je z glasbeno vzgojo danes*. v: Glasbeno-pedagoški zbornik Akademije za glasbo v Ljubljani. Zvezek 1. Ljubljana: Univerza v Ljubljani. Akademija za glasbo. Oddelek za glasbeno pedagogiko. Str. 49–61
- Sicherl - Kafol, B. (2001): *Celostna glasbena vzgoja*. Ljubljana: Debora.
- Slosar, M. (1993): *Vloga glasbe pri učenju jezika*. V: Pedagoška obzorja, št. 25/26, str. 59–60

- Slosar, M. (1993): *Glasbena vzgoja del estetske vzgoje na razredni stopnji osnovne šole*. Ljubljana: zbornik Pedagoške fakultete Ljubljana.
- Slosar, M. (1995): *Dejavniki uspešnosti razrednih učiteljev pri glasbeni vzgoji na razredni stopnji osnovne šole*. Ljubljana: doktorska disertacija.
- Slosar, M. (1995): *Glasbeno-strokovna pripravljenost razrednih učiteljev*. V: *Glasba v šoli*, letnik 1, št. 1. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Slosar, M. (1999): *Taksonomija vzgojno-izobraževalnih ciljev glasbene vzgoje na razredni stopnji osnovne šole*. V: *Sodobna pedagogika*, št. 4, sept.-okt., str. 401–421
- Slosar, M. (2001): *Zapiski predavanj Didaktike glasbene vzgoje v študijskem letu 2001/2002*.
- Slosar, M. (2002): *Pomen glasbene vzgoje in vloga nacionalnih preizkusov znanja pri tem*. V: *Vzgoja in izobraževanje*, št. 2, letnik XXXIII.
- Slosar M. (2010): *Pomoč z glasbo / Glasbena terapija/ v vzgoji in izobraževanju*. Zapiski predavanj. Neobjavljeno gradivo.
- Slosar, M. (2011). *Zvočno zavedanje kot priprava na jezikovno opismenjevanje*. Razvijanje različnih pismenosti. Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Ulrich, M. (2002): *Glasbeni atlas*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Wörner, Karl H. (1992): *Zgodovina glasbe*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

POVZETEK

Aktivno ukvarjanje z glasbo otrok v predšolskem in šolskem obdobju ugodno vpliva na mnoga področja otrokovega mišljenja: na sposobnost branja in učenja, koncentracijo, razumevanje kompleksnih struktur, abstraktno mišljenje, ustvarjalnost, motivacijo in na inteligentnost. (Campbell, 2004; Čebulc, 2009; Denac, 2002; Habe, 2006; Günther, 1998; Kopačin, 2007; Kopačin, 2011; Sicherl - Kafol, 2001; Slosar, 2002, Slosar, 2011). Vse to vpliva na glasbeno in posredno tudi na jezikovno pismenost.

Z raziskavo, ki smo jo izvajali na vzorcu 177 devetošolcev šestih osnovnih šol na Primorskem, smo ugotavljali, v kolikšni meri posamezne glasbene dejavnosti in čas trajanja formalnega glasbenega izobraževanja vplivajo na inteligentnost in uspešnost pri pouku, posredno pa tudi na uspešnost opismenjevanja, katerega temelj je v zvočnem zavedanju.

ABSTRACT

Active interest in children's music in pre-school and school age has favourable influence on several areas of children's thinking: on reading and learning ability, concentration, understanding complex structures, abstract thinking, creativity, motivation and intelligence (Campbell, 2004; Čebulc, 2009; Denac, 2002; Habe, 2006; Günther, 1998; Kopačin, 2007; Kopačin, 2011; Sicherl - Kafol, 2001; Slosar, 2002, Slosar, 2011). All these affects music and indirectly also language literacy.

We conducted a research that included a sample of 177 seven-grade pupils from seven elementary schools from Primorska region. We were looking for to what extent individual music activities and the length of formal music education affect intelligence and effectiveness in classroom and their indirect influence on the effectiveness of literacy based on sound consciousness.